

KS. WALDEMAR W. ŻUREK – LUBLIN

**WSPÓŁPRACA INSTYTUTU ARCHIWÓW BIBLIOTEK I MUZEÓW
KOŚCIELNYCH KATOLICKIEGO UNIWERSYTETU LUBELSKIEGO
JANA PAWŁA II Z KLASZTOREM SIÓSTR NORBERTANEK
W IMBRAMOWICACH**

Listem datowanym z dnia 24 II 1998 roku ksieni klasztoru sióstr norbertanek w Imbramowicach – matka Antonia Irena Zaczyńska zwróciła się do kierownictwa Ośrodka Archiwów Bibliotek i Muzeów Kościelnych przy Katolickim Uniwersytecie Lubelskim w którym prosiła o pomoc w urządzeniu miejscowego archiwum zakonnego. W dalszej kolejności przełożona imbramowska planowała uporządkowanie biblioteki i zbiorów muzealnych. W serdecznych słowach zapraszała kierownictwo i pracowników Ośrodka ABMK w celu zapoznania się ze stanem faktycznym archiwum, muzeum i biblioteki na miejscu. W odpowiedzi na ten list, na początku maja tego roku udała się grupa pracowników Ośrodka (ks. dr Waldemar Żurek, dr Maria Dębowska i dr Ryszard Skrzyniarz) do Imbramowic. Pojechała także do Imbramowic dr Beata Skrzydlewska pracująca przy Katedrze Sztuki Kościelnej KUL, prowadzonej przez ks. prof. Ryszarda Knapińskiego. Po zapoznaniu się na miejscu ze stanem zasobu archiwalnego, obszerną salą w której siostry zgromadziły różnorodne zbiory muzealne oraz biblioteką klasztorną, poszczególni pracownicy podjęli się prac na rzecz klasztoru imbramowskiego. Pani Maria Dębowska podjęła się uporządkować i opisać tamtejszy zasób archiwalny, pani Beata Skrzydlewska uporządkowanie i zinwentaryzowanie większości eksponatów muzealnych, dr Ryszard Skrzyniarz podjął zadanie opracowania katalogu książkowego tamtejszej biblioteki. Z wizyty w Imbramowicach pozostał wszystkim w pamięci smak ciastek wypiekanych przez siostry, jako ich specjalność, w zewnętrznym wyglądzie przypominające słodkie chipsy z kminkiem.

Prace nad porządkowaniem tamtejszego archiwum zakonnego i rękopisów muzycznych odbywały się w siedzibie Ośrodka ABMK w Lublinie, które w partiach przewoził do Lublina prywatnym samochodem sekretarz Ośrodka ks. Waldemar Żurek. W końcowej fazie podjętych prac dr Maria Dębowska udawała się także do Imbramowic, celem sfinalizowania podjętych prac. Zespół archiwalny

* Ks. Waldemar Witold Żurek – dr hab. historii Kościoła, adiunkt w Ośrodku Archiwów Bibliotek i Muzeów Kościelnych, Wydział Teologii KUL.

został fachowo opracowany, opisany i zmikrofilmowany. Rękopisy muzyczne, które w ramach tych prac zostały zmikrofilmowane opisał ks. prof. dr hab. Ireneusz Pawlak – kierownik Katedry Chorału Gregoriańskiego w Instytucie Muzykologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Po zakończeniu tych prac został wydany drukiem katalog Archiwum Sióstr Norbertanek w Imbramowicach, który zawiera w sobie archiwalia z trzech klasztorów norbertańskich w: Busku, Płocku-Czerwińsku i Imbramowicach¹.

Główny i zasadniczy zasób obejmuje klasztor w Imbramowicach w liczbie 173 jednostki archiwalne na które złożyły się: dokumenty i kopiarze (12 jednostek), kroniki (9 jednostek), personalia – duszpasterstwo - życie zakonne (10 jednostek), kościół klasztorny (6 jednostek), majątek i gospodarka (41 jednostek), korespondencja (15 jednostek), Instytut Naukowy Wyższy Żeński Sióstr Norbertanek w Imbramowicach (17 jednostek), Żeńska Szkoła Rolnicza Sióstr Norbertanek w Imbramowicach (61 jednostek), kapelani (3 jednostki). Klasztor sióstr Norbertanek w Busku obejmuje 2 jednostki archiwalne oraz klasztor w Płocku-Czerwińsku także 2 jednostki. Ostatnia część zasobu: varia liczy 7 jednostek.

W ramach podjętych prac pani Maria Dębowska opisała i został zmikrofilmowany najcenniejszy zasób biblioteczny w Imbramowicach. Objął on 40 jednostek. Należą do niego głównie antyfonarze – 15², graduały – 3³, rytuały – 6⁴, śpiewniki liturgiczne – 4⁵, kazania – 1⁶, nekrologi – 2 jednostki⁷.

¹ M. Dębowska, *Katalog mikrofilmów Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Nr 7*, „Archiwa Biblioteki i Muzea Kościelne” 84 (2005) s. 5-72.

² ANI, 1) *Antiphonarium* (XIII w.), 2) *Antiphonarium* (XIII w. cz. 2), 3) *Atniphonarium per anni circulum secundum ritum sacrei et canonici Ordinis Praemonstratensis A. D. 1702*, 4) *Antiphonarium per anni circulum z[ecundum] ritum sacri et canonici Ordinis Premonstratensis [...]* A. D. 1701, 5) *Antofonarz* (XVII w.), 6) *Antiphonarium* (XVII w.), 7) *Antofonarz roczny in Festo S. Trinitatis* (XVII w.), 8) *Antyfonarz z 1746 r.*, 9) *Antyfonarz* (XVIII w.), 10) *Antyfonarz z 1781 r.*, 11) *Antyfonarz* (XIX w.), 12) *Ordinariusz caloroczni - antyfonarz* (XVIII w.), 13) *Antyfonarz* (XVIII w.), 14) *Antyfonarz. Responsoria brevia na cały rok liturgiczny* (1781), 15) *Antyfonarz i gradual z 1779 r.* Za: Dębowska, *Katalog mikrofilmów* (Biblioteka SS. Norbertanek w Imbramowicach), s. 58-62.

³ ANI, 1) *Gradual z 1343 r. dla domu w Krzyżanowicach*, 2) *Graduale de Dominicis ae Festis per anni circulum secundum ritum et canonici Ordinis Praemonstratensis [...]* A. D. 1700, 3) *Graduale Sacri Ordinis Praemonstratensis pro usu ac commoditate venerabilis covnventus imbramovicensis [...]* (1712). Tamże.

⁴ ANI, 1) *De benedictione et consecratione virginum* (1651), 2) *Funebrale* (XIX), 3) *Rituale* (XVIII w.), 4) *Officium Commendatio Missa, Sepultura Defunctorum iuxta ritum sacri et canonici Ordinis Praemonstratensis [...]* 1763, 5) *Rytuał* (XVIII w.), 8) *De benedictione et consecratione virginum* (XVIII w.). Tamże.

⁵ ANI, 1) *Wybór śpiewów liturgicznych* (XIX w.), 2) *Versus responsorium cum antiphonis ad matutinum cantari solitis [...]* anno 1679, 3) *Pogrzeb – księga zawierająca śpiewy i modlitwy używane podczas obrzędów pogrzebowych* (XVIII w.), 4) *Księga zawierająca głos basowy różnych utworów religijnych łacińskich i polskich* (1698). Tamże.

⁶ ANI, *Kazanie serdeczne z okazji solennej depozycji serca ś.p. Doroty z Grohów Gembickiej, starościny nakielskiej w kościele imbramowskim [...]* podane 1732. Tamże.

⁷ ANI, 1) *Officium Defunctorum Praemonstatense* (Płock 1794), 2) *Officium Defunctorum* (1736).

Na bazie tych opracowań dr Dębowska ma bogaty dorobek w postaci artykułów naukowych, dzięki którym poznajemy historię klasztoru i jego działalności edukacyjnej, społecznej i charytatywnej⁸.

Najciekawszą częścią tego zespołu wydają się kroniki w liczbie 9 opisujące dzieje klasztoru i życiorysy siostr pisane na tle ówczesnej sytuacji polityczno-społecznej⁹. Daty ramowe kronik imbramowskich obejmują lata 1703-1928. Ponadto jedna kronika opisuje klasztor sióstr w Busku w latach 1737-1814¹⁰. Na podstawie kroniki ksieni Zofii Grothówny znamy lepiej życie klasztorne od początku XVIII wieku¹¹. Ta kronika jest obecnie w trakcie prac przygotowawczych do druku prowadzonych przez ks. Włodzimierza Bielaka i ks. Waldemara Żurka.

Prace związane z opracowaniem tamtejszej biblioteki podjął, po odejściu z KUL dra Ryszarda Skrzyniarza, ks. dr Włodzimierz Bielak, redaktor naczelny półrocznika *Archiwa Biblioteki i Muzea Kościelne*. Na podstawie udostępnionych przez ksienią imbramowską tamtejszych starodruków sporządził ich katalog w liczbie ok. 800 kart, który przesłał do Biblioteki Narodowej w Warszawie. Dopiero wizyta dnia 20 X 2009 roku w Imbramowicach i dokładne zapoznanie się z tamtejszym zasobem bibliotecznym wykazało, że sporządzony przez niego katalog jest niekompletny. Pozostały do opisanie, uważane przez ksienią Zaczyńską za dublety, kolejne starodruki.

Biblioteczny księgozbiór imbramowski stanowią trzy biblioteki. Pierwsza biblioteka zakonna jako najstarsza i najcenniejsza zawiera starodruki i rękopisy muzyczne. Druga to biblioteka Szkoły Gospodarczej dla Dziewcząt, funkcjonującej do 1948 roku. Trzecia to podręczna biblioteka ascetyczno-teologiczna z której korzystają na bieżąco siostry. Imbramowski zespół biblioteczny zgromadzony jest w dwu szafach na korytarzu klasztornym oraz w dwu pokojach, w których książki umieszczone są w zamkniętych szafach.

⁸ M. Dębowska: *Kształcenie dziewczynek w klasztorze norbertanek w Imbramowicach w XVIII wieku*, w: *Historia świadectwem czasów*, red. W. Bielak, S. Tylus, Lublin 2006, s. 177-192, *Walka o przetrwanie. Klasztor sióstr norbertanek w Imbramowicach w okresie rozbiorów*, w: *Między Wisłą a Pilicą. Studia i materiały historyczne*, t. 7, red. B. Wojciechowska i L. Michalska-Bracha, Kielce 2006, druk 2007, s. 137-154.

⁹ ANI-Kroniki: 1) *Historia domowa klasztoru imbramowskiego autorstwa ksienii Zofii Grothówny rozpoczęta w 1703*, 2) *Historia domowa klasztoru imbramowskiego pisana przez ksienię Katarzynę Bąkowską od roku 1741*, 3) *Historia domowa klasztoru imbramowskiego pisana przez ksienią Teresę Miroszewską od roku 1758*, 4) *Historia domowa klasztoru imbramowskiego przez ksienię Konstancję Wolicką pisana od 1769 roku*, 5) *Historia domowa klasztoru imbramowskiego pisana przez ksienią Konstancję Wolicką od roku 1773*, 6) *Historia domowa klasztoru imbramowskiego przez ksienią Agnieszkę Felicjanę Otwinowską pisana od 1783 roku*, 7) *Historia domowa pierwsza księga klasztoru imbramowskiego zaczęta przez ksienię Ewę Dorotę Konstancję Kręską od 1758 roku*, 8) *Kronika klasztoru imbramowskiego spisana w 1924 r. przez s. Marię Łukaszewską*, 9) *Kronika klasztoru w Imbramowicach w latach 1917-1928*.

¹⁰ ANI, *Kronika klasztoru sióstr norbertanek w Busku, oblóczyny, profesje 1737-1814*.

¹¹ ANI, *Historia domowa klasztoru imbramowskiego Zakonu Premonstratenskiego odemnie Zofii Grothówny xieni ręką własną pisana, i sobie dla pamięci y successorkom dla informacji dalszej zostawiona, a w roku Pańskim 1703 zaczęta*.

W zbiorach podręcznej biblioteki zakonnej umieszczone są także krajowe i zagraniczne czasopisma, głównie katolickie: *Gość Niedzielny*, *Niedziela*, *Rycerz Niepokalanej*, *Apostoł Chorych*, *Salwator*, *Nasz Dziennik*, *Tygodnik Powszechny*, *L'oservatore Romano*. Na temat biblioteki czasopism w Imbramowicach powstała w 2008 roku praca naukowa¹².

Zbiory muzealne zostały zinwentaryzowane przez panią Beatę Skrzydlewską, obecnie pracownika Katedry Muzealnictwa i Ochrony Zabytków, prowadzoną prze prof. Urszulę Mazurczak. Owocem jej prac była sporządzona księga inwentarzowa zawierająca opisy ok. 200 muzealiów. Doktor Skrzydlewska wykonała także dokumentację zdjęciową ciekawszych okazów muzealnych, w tym ornatów liturgicznych, portretów i obrazów tamtejszego klasztoru. W trakcie tych prac zostało zaplanowane wydanie specjalnego albumu o zbiorach muzealnych klasztoru imbramowskiego. Wprawdzie do tej pory nie udało się zrealizować tego przedsięwzięcia ale sprawa jest otwarta i bądźmy dobrej myśli, że znajdzie swój finał. Autorstwa dr Beaty Skrzydlewskiej ukazało się kilka artykułów na bazie zbiorów kulturowych sióstr norbertanek w Imbramowicach¹³.

Przeorysza imbramowska jest osobą bardzo otwartą. Udostępnia zasoby archiwalne i zbiory biblioteczne badaczom i kwerendzystom opracowującym tematy naukowe mające przybliżyć nam historię klasztoru i tamtejsze zbiory kultury polskiej.

¹² M. Mól, *Zbiory klasztoru sióstr norbertanek w Imbramowicach*, praca magisterska napisana na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Śląskiego pod kierunkiem dr Anny Tokarskiej, Katowice 2008 [mps].

¹³ B. Skrzydlewska: *Realizacja pedagogiki społecznej Norbertanek imbramowskich na przykładzie Prywatnej Żeńskiej Szkoły Rolniczej w latach 1919-1949*, w: *Pedagogika społeczna w służbie rodzinie. Aspekt pomocowy, kulturowy i wychowawczy*, red. K. Gąsior, T. Sakowicz, Kielce 2005, s. 245-254, *Zakon Norbertanek w Imbramowicach i jego działalność na rzecz ochrony dóbr kultury w latach 1703-1999*, w: *Twórcy i działa. Studia z dziejów kultury artystycznej*, red. M. Kitowska-Łysiak, L. Lameński, I. Rolska-Boruch, Lublin 2007, s. 131-146, *Kroniki imbramowskie jako źródło wiedzy o wielopłaszczyznowej działalności zakonu norbertanek w Imbramowicach*, w: *Z książką przez życie*, red. A. Krawczyk, Lublin 2008, s. 179-190.

**DIE ZUSAMMENARBEIT DES ZENTRUMS FÜR KIRCHLICHE ARCHIVE,
BIBLIOTHEKEN UND MUSEEN AN DER KATHOLISCHEN UNIVERSITÄT
JOHANNES PAULS II. ZU LUBLIN MIT DEN NORBERTARINEN
IN IMBRAMOWICE**

Zusammenfassung

Die Zusammenarbeit des Zentrums für Kirchliche Archive, Bibliotheken und Museen an der Katholischen Universität Johannes Pauls II. zu Lublin mit den Norbertarinnen in Imbramowice begann im Jahre 1998 infolge eines Ersuchens der dortigen Äbtissin – der Mutter Antonia Zaczyńska. Die Angestellten des Zentrums unternahmen das in Ordnung bringen, die Bearbeitung und die Verfilmung des dortigen Ordensarchivs, sowie das Ordnen und die Katalogisierung der Bibliothekbestände und aller wichtigeren Gegenstände des imbramowitzer Ordensmuseums. An Hand der dortigen Archivbestände ist eine Anzahl von Beiträgen entstanden, die auch im Druck erschienen sind. Auch manche Chroniken des Ordens wurden kritisch bearbeitet und herausgegeben. Die Bibliothekbestände des Ordens teilen sich in drei Büchersammlungen ein: die Ordensbibliothek, die Bibliothek der Berufsschule für Mädchen und die Handbücherei für den laufenden Bedarf der Schwester. Die Museenbestände von Imbramowice sind teilweise beschrieben worden und katalogisiert. Die dort begonnen Arbeiten werden fortgesetzt und nehmen die Angestellten des Zentrums in Anspruch.